

15.5.2020

Dnro H 00109/20

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kilpailulain 26 §:n väliaikaiseksi muuttamiseksi

Viite: Lausuntopyyntö 12.5.2020 VN/11036/2020

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi kilpailulain 26 §:n väliaikaiseksi muuttamiseksi (jäljempänä myös esitysluonnos) ehdotetaan muutettavaksi kilpailulakia väliaikaisesti siten, että yrityskauppojen toisen vaiheen käsittelymääräaika pidennettäisiin noin kuukaudella.

Esitysluonnoksessa todetun mukaan muutoksen tarkoituksena on mahdollistaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle (jäljempänä myös KKV) pidempi käsittelyaika, jotta KKV pystyisi käsittelemään jatkoselvityksiä vaativat yrityskaupat asianmukaisesti ja määrääjassa myös koronapandemiasta aiheutuvien poikkeusolojen aikana.

Edellä mainitun kaltainen kysymys yrityskauppojen käsittelyaikojen pidentämisestä väliaikaisesti on luonteeltaan sen kaltainen, ettei

markkinaoikeudella riippumattomana ja puolueettoman tuomioistuimenä ole siitä lausuttavaa.

Mikäli pidentäminen koronaepidemiasta aiheutuvien poikkeusolojen johdosta katsotaan aiheelliseksi, markkinaoikeus haluaa kiinnittää huomion ainoastaan yhteen itse esitysluonnokseen liittyvään yksityiskohtaan sekä yhteen yleisempään seikkaan, jota esitysluonnoksessa ei ole lainkaan käsitelty.

Itse esitysluonnosta koskevana yksityiskohtaisena huomiona markkinaoikeus toteaa, että esitysluonnoksen mukaan kilpailulain 26 §:n väliaikainen muuttaminen tulisi voimaan niin pian kuin mahdollista ja kyseinen väliaikaista muuttamista koskeva laki olisi voimassa 31.10.2020 saakka. Esitysluonnoksen perustelujen voimaantuloa koskevassa jaksossa todetun (ks. s. 9) mukaan ajatuksena vaikuttaisi olevan, että kilpailulain 26 §:n väliaikaista muuttamista koskeva laki voisi tulla sovellettavaksi ensinnäkin kaikkiin niihin yrityskauppoihin, jotka ilmoitetaan KKV:lle kyseisen väliaikaista muuttamista koskevan lain voimassaollessa. Tämän lisäksi ajatuksena vaikuttaisi olevan, että kilpailulain 26 §:n väliaikaista muuttamista koskeva laki voisi tulla sovellettavaksi (taannehtivastikin) myös sellaisiin yrityskauppoihin, jotka on ilmoitettu KKV:lle jo ennen kyseisen väliaikaista muuttamista koskevan lain voimaantuloa (ja ilmeisesti myös yrityskauppoihin, joissa päätös toiseen vaiheeseen siirtymisestä olisi tehty ennen kyseisen väliaikaista muuttamista koskevan lain voimaantuloa).

Esitysluonnokseen sisältyvään lakiluonnokseen ei sen sijaan vaikuttaisi sisältyvän muuta kuin tavanomainen voimaantulosäännös. Sen valossa, mitä edellä perustelujen voimaantuloa koskevassa jaksossa on selostettu, markkinaoikeuden näkemyksen mukaan itse laissa (jo säännöstasolla) tulisi säätää myös lain ajallisesta soveltamisesta; näin varsinkin, jos väliaikaiselle laille on kaavailtu minkäänlaisia taannehtivia vaikutuksia.

Yleisempänä seikkana, jota esitysluonnoksessa ei ole käsitelty, markkinaoikeus kiinnittää huomion puolestaan siihen, että esitysluonnoksessa asiaa on käsitelty pelkästään KKV:n näkökulmasta, unohtaen kokonaan koronapandemian vaikutukset tuomioistuinten, erityisesti markkinaoikeuden, näkökulmasta.

Jo yleisellä tasolla on esitettävissä, että kilpailulakiin sisältyvistä yrityskauppavalvontaan liittyvistä määräajoista kaikista tiukin koskee KKV:n sijasta markkinaoikeutta. Kilpailulain 29 §:n 1 momentin mukaanhan markkinaoikeuden tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa KKV esittää yrityskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä ("uhalla" että muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi). Mainitun määräajan lyhyiden lisäksi on nimittäin huomattava, että toisin kuin KKV:tä koskevan toisen vaiheen käsittelymääräajan osalta, niin kyseiseen markkinaoikeutta koskevaan määräaikaan ei liity minkäänlaista pidennysmekanismia ja sitä kautta pidennysmahdollisuutta.

Edellä mainittu merkitsee, että jo ns. normaalioloissa kyseinen markkinaoikeutta koskeva kolmen kuukauden määräaika on erittäin haastava noudattaa. Lähtökohtaisesti KKV:n esitys yrityskaupan kieltämiseksi nimittäin edellyttää ns. tavanomaisten kirjeenvaihtotoimenpiteiden lisäksi valmisteluistunnon ja suullisen käsittelyn toimittamista. Esimerkiksi tämän

vuoden helmikuussa markkinaoikeuden ratkaisemassa KKV:n esityksessä yrityskaupan kieltämiseksi toimitettiin valmisteluistunto ja kolmen päivää kestänyt suullinen käsittely. Yksi suullisessa käsittelyssä kuulluista asiantuntijoista (joka oli tullut prosessiin kytketyksi jo vuosia aikaisemmin) tuli kuultavaksi henkilökohtaisesti paikalle Suomen rajojen ulkopuolelta.

Koronapandemia on tunnetusti aiheuttanut tuomioistuinten lainkäyttötoiminnalle huomattavia haasteita.

Aivan erityisesti edellä mainitut haasteet ovat liittyneet asioihin, joissa tulee toimitettavaksi suullinen käsittely tai pääkäsittely. Tuomioistuimissa onkin viimeisen kahden kuukauden aikana jouduttu peruuttamaan ja/tai lykkäämään istuntoja erittäin laajalti. Tässä suhteessa markkinaoikeus ei ole muodostanut poikkeusta.

Lisäksi on muistettava, että koronapandemia on vaikuttanut huomattavasti myös asianajajien toimintaan. Yksinomaan markkinaoikeudessa on viimeisten kahden kuukauden aikana esitetty kymmenissä asioissa määräajan pidentämistä koskevia pyyntöjä yksin koronapandemian perusteella.

Tuomioistuinviraston myötävaikutuksen tuella tuomioistuimet, markkinaoikeus mukaan luettuna, ovat sinänsä pyrkimässä toimintojensa palauttamiseen mahdollisimman normaaleiksi. On kuitenkin huomattava, että tämä ei ole mahdollista unohtamatta esimerkiksi ns. turvavälien noudattamisesta huolehtimista istuntotilanteissa. Näin ollen pelkästään jo käytännön näkökohdista suullisten käsittelyjen järjestäminen näköpiirissä olevana ajanjaksona tulee olemaan erilaisten rajoitusten leimaamaa, mistä aiheutuu omat vaikeudet, jotka ovat omiaan näkymään pidentyneinä käsittelyaikoina.

Lisäksi on huomattava, että vaikka suoranaisia matkustusrajoituksia ollaan parhaillaan poistamassa, tällä hetkellä Suomeen tuleminen on karanteenijärjestelyjen alaista. Viimeksi eilen markkinaoikeus joutui osaksi sanotusta syystä lykkäämään pääkäsittelyä myöhempään ajankohtaan usealla kuukaudella. Lisäksi on syytä ottaa huomioon se, että kukaan ei pysty tällä hetkellä sanomaan, mikä epidemiatilanne on esimerkiksi neljän kuukauden päästä. Matkustusrajoitusten palauttaminen voi tulla hyvinkin vielä ajankohtaiseksi.

Viimeksi mainittuihin ongelmiin myöskään etäkuuleminen ei välttämättä toisi ratkaisua. Yrityskauppavalvonta-asioissahan varsin tavanomaista on, että niihin sisältyy liikesalaisuuksia, mistä aiheutuu tarve henkilöiden kuulemiseen ns. suljetuin ovin. Tällöin ei ole lainkaan sanottua, että kaikki oikeudenkäynnin osapuolet suostuisivat kuulemiseen etäyhteyksien välityksin, niihin liittyvät huomattavatkin tietoturvaongelmat tietäen.

Markkinaoikeus katsookin, että jos koronapandemian johdosta katsotaan perustelluksi pidentää KKV:ta koskevia määräaikoja väliaikaisesti, ei kilpailulain 29 §:n 1 momentin määräaikaan ”puuttumista” tulisi missään tapauksessa unohtaa.

Markkinaoikeuden näkökulmasta parhaan vaihtoehdon ratkaisemaan kilpailulain 29 §:n 1 momentista mahdollisesti aiheutuvat moninaiset ongelmat

käsillä olevissa poikkeusoloissa muodostaisi se, että esitysluonnokseen liitettäisiin ehdotus siitä, että kilpailulain 29 § n 1 momenttia ei väliaikaisesti sovellettaisi lainkaan. Tämä ratkaisu antaisi markkinaoikeudelle tarvittavan joustavuuden mahdollisia eri tilanteita silmällä pitäen, jotta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutuminen olisi mahdollista turvata kaikissa oloissa. Tosiasia kuitenkin on, että nyt käsillä olevassa tilanteessa on olemassa sellaisia rajoitteita, joihin markkinaoikeus ei yksinkertaisesti kykene itse vaikuttamaan. Se, että tällainen ehdotus päätettäisiin toteuttaa, ei luonnollisestikaan tarkoittaisi, etteikö markkinaoikeus tästä huolimatta pyrkisi käsittelemään ja ratkaisemaan mahdollisen yrityskaupan kieltämistä koskevan esitysasian mahdollisimman nopeasti.



Jussi Karttunen
markkinaoikeuden ylituomari